

A valóság és az utópia találkozásának mágiája

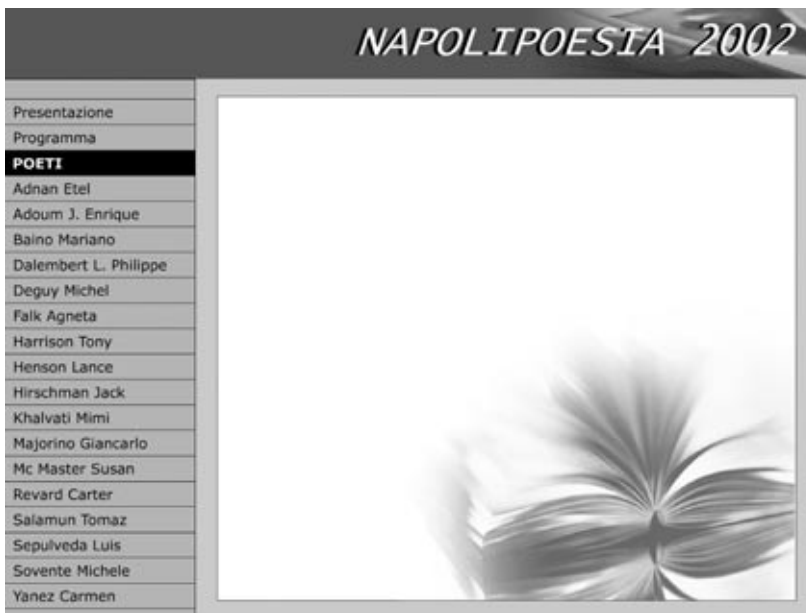
Nemzetközi költészeti fesztivál Nápolyban

Mindenféle divatos (és részben jogos) siránkozások ellenére a költészet Itáliában (és melleleg Magyarországon) is virágzik. Nemcsak a megjelenő kötetek, a gazdagon tenyésző irodalmi folyóiratok, tehát a költészet becses, de kihűlt tárgyai mutatják ezt (legalábbis ott) – hanem az élő költészet lélegző, szinte testi jelenléte a kultúrában: az események, programok, fesztiválok, találkozók, konferenciák sorában megmutakozó költői energiaáramlás. A modern olaszországi költészet ilyen esemény- és szervezettörténetének vált aligha túlbecsülhető jelentőségű alkotórészévé a nyolcvanas években a legendás *Milanopoesia* fesztivál, amely ihletőjének és legfőbb motorjának, a kiváló művésznek és szerkesztőnek, Gianni Sassinak a halálával zárult le. Hamarosan azonban újabb városok adtak helyet az itáliai, a regionális, illetve a nemzetközi költészet együttes állapotrajzainak: így jött létre a kilencvenes években a *Veneziapoesia* vagy a *Romapoesia* fesztivál – mindkettő fő ihletői között ott találjuk az olasz neoavantgárd egykor meghatározó jelentőségű csoportjának, a Gruppo '63-nak ma is jelentékeny hatású költőjét, Nanni Balestrinit.

Nemrégiben a színek egy újabb és a többihez nem hasonlítható, egyedi arculatú, nagyszabású projekttel gazdagodott. A Salernóban székelő Casa della Poesia – A költészet háza –, amely jelentős kiadóként (multimedia edizioni), élő archívumként, alternatív költészeti médiumok (videó, internet stb.) működtetőjeként is ismert, Sergio Iagulli és Raffaella Marzana irányításával három évvel ezelőtt indította útnak a Napolipoesia nemzetközi költészeti fesztiválsorozatát. A projekt legfőbb ihletője bevallottan a két címszó volt: az élő, változatos, állandóan megújuló, nyelvekben gazdag költészet, illetve Nápoly és környéke (Campania) immár legalább kétezres éves kultúrájának és jól ismert, ellenállhatatlan természeti aurájának vonzása. A kulturális virágzást (a római kortól kezdve máig) az az élénk szellemi szerep jelzi, amelyet Nápoly az itáliai történelemben betöltött: például a felvilágosodás – Milánó melletti – legfontosabb központjaként, az esztétikai gondolkodás megújítását hozó Benedetto Croce vagy az első tudományos igényű, rendszeres olasz irodalomtörténetet megalkotó Francesco De Sanctis választott hazájaként, az olasz filozófia egyik állandó centrumaként – és a példákat hosszan lehetne sorolni még.

Nos, ebben a semelyik másik olasz várossal össze nem hasonlítható, mérhetetlenül életerős, mehökkentően szép természeti környezetű régióban a költészetnek nemzetközi dimenziókban mért állapotáról adott immár harmadszor számot a Napolipoesia ez év szeptemberében. A nagyszámú érdeklődő a nápolyi Anjouk robusztus várának, a Maschio Angioinónak az udvarán lehetett tanúja a sokrétűen szerkesztett fesztiválnak három estén át. A programot minden nap a modern költészet múltjának és közelmúltjának hangja nyitotta: a Casa della Poesia gyűjteményéből válogatott összeállításban a költők eredeti hangja szólalt meg Apollinaire-től, Ezra Poundtól, Majakovszkijtól Dylan Thomason, T. S. Elioton és Antoine Artaud-n át Borgesig, Ginsbergig vagy Sylvia Plath-ig. Ezután következtek az élő fellépések: a költők saját nyelvükön és hangjukon – azok jellegzetességeit így érzékelhetővé téve – olvasták fel műveiket, amelyeket méltó olasz fordításban a hátuk mögött álló vászonra kivetítve követhettek a jelenlevők. Ezzel rögtön egy többnyelvű, úgynevezett *plurilingvis aura* jött létre, amely a kortárs költészet egyik jellegzetes fejleménye: maga a költészet vonja le tanulságát és teszi gyakorlatává is azt a kulturális és történelmi tapasztalatot, amelyben él – a népek, az emberek, a kultúrák természetes mindennapi érintkezését, amelyben új nyelvi és szellemi minőségek

fogannak. De többnyelvűnek mutatkozott a „felolvasás” műfajilag is: az előadott és vetített szöveg ugyanis rendszerint a jelenlevő zenészek (többek között Riccardo Morpurgo, Martin O’Loughlin, Mauro Di Domenico, Marco Cinque, Maurizio Carbone és mások) értő, intuitív közreműködésével komplex hangterbe is került. A szó, a kép és a hang együttese így teremtette meg a teljes jelenlét auráját: az egyidejű, egy térben zajló művészeti esemény (színház?) varázsát.

Ebben a nyelvi is többszóvetű nemzetközi térben az olasz költészetet képviselők doyenja a mai itáliai poézis egyik kiemelkedő alakja, az egyébként Milánóban élő Giancarlo Majorino volt: költészete jelentős mértékben járult hozzá az olasz költői nyelv modernizálásához, amiről immár egy teljes életmű összefüggéseiben adhatott ízelítőt. A középgenerációhoz tartozik az olasz (italiano), a nápolyi (napoletano) és a latin nyelvből, ezáltal pedig azok sajátos kulturális örökségéből építkező Michele Sovente, valamint a fanyar intellektuális humort és lenyűgöző formakultúrát ötvöző, szintén nápolyi Mariano Báino. A radikális politikai-szellemi örökséget az egyébként inkább prózaíróként ismert Erri De Luca képviselte.

A Napolipoesia másik domináns nyelvi kultúráját természetesen az – igen változatos – angolszász kortárs költészet jelentette meg. A beat- és hippy-korszak lázadó, kritikus, politikailag elkötelezett örökségét képviseli Jack Hirschman költészete; az amerikai indiai költészeti hagyomány újratertésén dolgozik a cheyenne Lance Henson vagy az orage származású Carter Revard. A poézis ének- és zeneközelisége leginkább a svéd születésű, de Angliában és Kaliforniában élő Agneta Falk előadásában mutatkozott

meg. A hang intenzitás jellemezte a kanadai Susan McMaster szereplését, a par excellence brit költői művészetet pedig a filmesként is közismert Tony Harrison képviselte. Nyelvi és bizonyos fokig felfogásban is itt említhetők azok a költők, akik általában a Közel- vagy Közép-Keletről származnak: mint a libanoni születésű, Amerikában élő Etel Adnan, vagy az iráni származású, angol állampolgárságú Mimi Khalvati.

A politikai-társadalmi kérdések iránti hagyományos elköteleződés jellemezte a dél-amerikai költészet szintén erős reprezentációját. Az egész fesztivál korelnökének számító ecuadori költő, Jorge Enrique Adoum

megrendítő szövegben értelmezte saját s ezáltal egész korosztályok viszonyát Che Guevara hagyatékához. De a chilei diktatúra börtöneit megjárt Carmen Yínez vagy Luiz Sepulveda is a „tartalmi kérdések iránti megszállottság” (Majorino kifejezése) költői példáját hozta. Ide kapcsolhatóak a haiti származású, francia nyelvű Louis-Philippe Dalember-nek már inkább az elvontság irányába mozduló versei.

A Casa della Poesia s vele a Napolipoesia nemzetközi szellemi kapcsolatépítésének másik kitüntetett terepe a közép-európai régió. Jelen sorok írójának fellépésén túl (akinek szövegeit a magyar születésű, elismert és jeles olasz költő, Tomaso Kemény fordította) erre az érdeklődésre ezúttal a kiemelkedő szlovén költő, Tomaz Šalamun poétikai eszközökben gazdag felolvasása, valamint a közelmúltban elhunyt szarajevói költő, Izet Sarajlić szinte kultikus idézése vallott. Sarajlić a Casa della Poesia tiszteletbeli elnökeként, az előző fesztiválok résztvevőjeként, a Multimedia Edizioni szerzőjeként hangsúlyosan jelen volt Sergio Iagulli, Raffaella Marzana s az általuk működtetett intézmények szellemi erőtérében. Most posztumusz felolvasása volt látható-hallható videóról, s többen emlékeztek meg róla szóban is.

A jelentékeny rendezvény és az a nagyszabású, folyamatos munka, amelyet a Casa della Poesia végez, jelentősen hozzájárul ahhoz, amit a projekt egyik fő támogatójának számító Nápolyi Önkormányzat (Comune, Városház) kulturális bizottságának elnöke, Rachele Furfaro úgy fogalmazott meg, hogy „a politikának nemcsak a jelen kormányzására való képességet, hanem a jövőre irányuló képzelet szükségességét is jelentenie kell”. S amit a szervezők a maguk részéről úgy fogtak fel, hogy „a valóság és az utópia találkozásának mágiája révén a költészet visszatérhet az életbe”. ■